

Barzdotųjų vilkdalgių apibūdinimo aprašas – vienas iš augalų genetinių išteklių dokumentų

Stasė Dapkūnienė

*Augalų genų bankas, Vilniaus universiteto botanikos sodas
Kairėnų 43, LT-1023 Vilnius; stase.dapkuniene@gf.vu.lt*

Jonas Vaidelys

*Kauno kolegijos Kraštotvarkos ir agrotechnologijų katedra
Mokslo g. 2, Mastaičiai, LT-53313 Kauno rajonas;
jonas.vaidelys@gmail.com*

Laura Buividavičienė

*Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakulteto Botanikos ir genetikos katedra
M. K. Čiurlionio g. 21/27, LT-03101 Vilnius;
skarlete@gmail.com*

Gitana Štukėnienė, Regina Juodkaitė,

*Vilniaus universiteto botanikos sodas, Kairėnų 43, LT-1023 Vilnius;
Gitana.Indrisiunaite@gf.vu.lt*

Ona Motiejūnaitė

*Vilniaus pedagoginis universitetas, Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius;
omotiejunaite@gmail.com*

Anotacija

Augalų genetiniai ištekliai – faktiškai ir potencialiai naudingi augalai bei jų dalys, pasižyminčios funkcionaliomis generatyvinio ar vegetatyvinio dauginimosi savybėmis. Vilniaus universitetas koordinuoja dekoratyvinių augalų genetinių išteklių kaupimą, tyrimą ir išsaugojimą Lietuvoje. Dekoratyvinių ir kitų augalų aprašai turėtų būti naudojami tuomet, kai jie padeda kuratoriui kolekcijas prižiūrėti ir palaikyti ar kai tai naudinga augalų genetinių išteklių vartotojams. Straipsnyje pateikiamas barzdotųjų vilkdalgių aprašas, atitinkantis BI (*Bioversity International*) reikalavimus.

Reikšminiai žodžiai: *Iris*, barzdotieji vilkdalgiai, apibūdinimo aprašas.

ĮVADAS

Aprašomas augalas nulemia jo aprašo turinį ir apimtį. Lietuvos gėlių selekcininkai sukūrė jurginų (P. Rotomskis, J. Petravičienė, J. A. Liutkevičius, A. Gražys, T. Kacevičienė, D. Simonaitienė), kardelių (A. Kuzavinis, Semionas-Eicher Lorka, P. Balčikonis, J. A. Liutkevi-

čius, A. Markevičius, D. Simonaitienė, A. Žobakas, A. Karla, B. Kazelka, A. Lukaševičius, P. Ciplijauskas, A. Jachimovičienė, V. Kaminskas, A. Mačiūnas, L. Pernavienė, M. Radzevičius, P. Šlajus), viltkdalgių (P. Balčikonis, J. A. Liutkevičius, J. Tarvidas, G. Klimaitis, A. Gražys, O. Griniuvienė, D. Žigarienė), bijūnų (O. Skeivienė, J. ir E. Tarvidai, Semionas Eicher-Lorka), tulpių (P. Balčikonis, J. A. Liutkevičius, M. Radzevičius, A. Markevičius), narcizų (J. Tarvidas), lelijų (P. Balčikonis, J. A. Liutkevičius, S. Eicher-Lorka), vienadienių (J. A. Liutkevičius, D. Žigarienė), raktažolių (O. Skeivienė, J. Tarvidas), raganių (A. Samboras, L. Bakevičius, J. Vestartienė) sanpaulijų (O. Griniuvienė, T. Dambrauskienė), margučių ir kroškų (L. Bondarenko) veisles (Dainauskaitė ir kt., 2004; Dapkūnienė ir kt., 2009). Minėtų ir kitų dekoratyvinių augalų genetinių išteklių kaupimą, tyrimą, geriausių iš jų atranką augalų nacionalinių genetinių išteklių statusui Lietuvoje koordinuoja Vilniaus universitetas. Nuolatinė augalų nacionalinių genetinių išteklių komisija atrinktų augalų sąrašus aprobuoja ir siūlo Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai suteikti augalų nacionalinių genetinių išteklių statusą bei įtraukti į centrinę duomenų bazę. Kai augalui Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu suteikiamas augalų nacionalinių genetinių išteklių statusas, sudaromi nustatytos formos, BI (*Bioversity International*) reikalavimus atitinkantys dokumentai ir duomenys apie juos įrašomi į centrinę duomenų bazę (Augalų..., 2004). BI yra tarptautinė autonominė mokslinė organizacija, kuri iki 2006 metų buvo vadinama IPGRI (*International Plant Genetic Resources Institute*). Dėl šių dienų ir ateities kartų BI yra įsipareigojusi plėtoti augalų genetinių išteklių saugojimą ir vartojimą. BI bendradarbiauja su kitomis organizacijomis, užsiimančiomis moksliniais tyrimais, mokytais, taip pat mokslinių bei techninių patarimų ir informacijos teikimu. Ypač glaudžiai bendradarbiaujama su Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija (*Food and Agriculture Organization of the United Nations*). Augalų genetinių išteklių dokumentacijoje BI naudoja paso, valdymo, aplinkos ir augavietės, apibūdinimo ir įvertinimo aprašus. Paso aprašai (*Passport descriptors*) – tai pagrindinė informacija, reikalinga kolekcijos priežiūrai (įskaitant registraciją genų banke bei kitą identifikavimo informaciją). Šiuose aprašuose taip pat nurodomi parametrai, kurie turi būti įvertinti surenkant kolekciją. Valdy-

mo aprašuose (*Management descriptors*) nurodoma visa informacija, susijusi su kolekcijų priežiūra genų banke ir kolekcijų dauginimu bei regeneracija. Augavietės ir aplinkos aprašai (*Environment and site descriptors*) įvardija aplinkos ir augavietės specifinius parametrus, kurie yra svarbūs apibūdinant ir įvertinant kolekcijas. Apibūdinimo aprašai (*Characterization descriptors*) padeda lengvai ir greitai atskirti skirtingus fenotipus. Juose nurodomi požymiai, kurie lengvai matomi plika akimi ir vienodai pasireiškia įvairiomis aplinkos sąlygomis. Įvertinimo aprašų (*Evaluation descriptors*) turinys priklausys nuo aplinkos, specifinių eksperimentinių planų bei techninių ir materialinių galimybių. Čia gali prireikti viso komplekso biocheminių ar molekulinų metodų. Šiuose aprašuose gali būti įvertintas derlius, agronominiai pasiekimai, atsparumas stresui, biocheminiai ir citologiniai parametrai ir pan. (Developing..., 2007). Pildant aprašus, rekomenduojama:

a) matavimų vienetus rašyti tarptautinėje vienetų sistemoje SI (*Systeme International d'Unites*). Siekiant patikslinti, kokie vienetai naudojami ir kaip tiksliai jie yra užrašomi, vienetai nurodomi laužtiniuose skliaustuose, iš karto po aprašo pavadinimo;

b) įvertinant augalų spalvą, turi būti naudojamosi vienu standartiiniu spalvų įvertinimo katalogu, kuris turi būti nurodomas. Rekomenduojami tokie spalvų įvertinimo katalogai: *Royal Horticultural Society Colour Chart*, *Methuen Handbook of Colour* ar *Munsell Color Chart for Plant Tissues*;

c) šalių pavadinimai pateikiami trijų raidžių trumpiniu pagal Tarptautinės standartizacijos organizacijos – ISO (*International Standart Codes for the representation of names of countries*) sistemą, kurioje LTU – Lietuva (ISO 3166-1) ir kt.

Paruoštus žemės ūkio (lauko, sodo, daržo), techninių kultūrų augalų aprašus (anglų ar kitomis kalbomis) galima rasti ir nemokamai atsisiųsti internetu adresu: <http://www.bioversityinternational.org/>. Dekoratyviniams augalams pilni aprašai paruošti tik *Allium* genties augalams (Descriptors..., 2001). Labiausiai paplitę barzdotieji vilkdalgiai. Tai didelė grupė hibridinių vilkdalgių, kurių žiedai ant vainiklapių turi šepetėlį – barzdelę iš gausių daugialąsčių plaukelių (toliau tekste – barzdelė) (Bagdonaitė ir kt., 1963). Amerikos vilkdalgių draugija, kuri įpareigota registruoti viso pasaulio selekcininkų išvestas veisles, juos

išskiria į atskirą barzdotųjų vilkdalgių sodinę grupę (Trehane et al., 1995; Linnegar, 2008). Barzdotųjų vilkdalgių sodinė grupė yra kilusi iš mėlynžiedžio vilkdalgio (*Iris germanica* L.), jam susikryžminus su kitomis vilkdalgių rūšimis (*I. pallida*, *I. variegata*, *I. aphylla*, *I. cypriana*, *I. mesopotamica*, *I. troyana*, *I. kashmiriana*), todėl priimta juos laikyti *Iris hybrida hort.* veislėmis (Радионенко, 1988). Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nuomone, mėlynžiedžio vilkdalgio lotyniškas pavadinimas – *Iris* × *germanica* L. Taigi išeitų, kad vilkdalgiai, priklausantys barzdotųjų vilkdalgių sodinei grupei, yra *Iris* × *germanica* veislės, priklausančios *Iris* (vilkdalgis) genčiai, *Iris* pogenčiui ir *Iris* sekcijai. Apibūdinimo aprašai, leidžiantys išskirti plika akimi matomus augalo vegetatyvinės ir generatyvinės dalies požymius, geriausiai nusakytų lietuviškų barzdotųjų vilkdalgių veislių savybes – tai ir yra šio darbo tikslas.

METODIKA

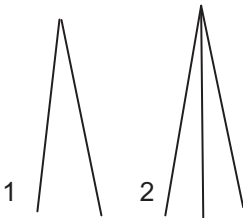
„Vilkdalgių apibūdinimo aprašui“ ruošti naudojomės J. Vaidelio (Vaidelys, 2005), G. I. Rodionenko (Радионенко, 1988), A. Claire (Claire, 2005), N. A. Mamajevos (Мамаева, 2008), S. Linnegar (Linnegar et al., 2008) metodine medžiaga apie *Iris* L. augalus ir BI patarimais aprašų ruošėjams (Developing..., 2007). Stebėjimai atlikti augalams visiškai išsivysčius, žydėjimo pradžioje (nebent nurodyta kitaip). Vertinome 10 augalų ar jų dalių.

REZULTATAI

Vertinant vilkdalgius aprašoma vegetatyvinė ir generatyvinė augalo dalys. Aprašant vegetatyvinę augalo dalį buvo išskiriama: augalo kero aukštis, kero šakojimasis pagal šakų skaičių, lapų ir lapų rozetės apachios spalva, lapo standumas, ilgis, plotis ir lapalakštis. Augalo generatyvinės dalies aprašyme ypatingas dėmesys skirtas barzdotųjų vilkdalgių žiedyno, žiedo ir jo sudėtinių dalių morfologijai, spalvai. Toliau aptarsime visus išskirtus požymius.

Vegetatyvinė augalo dalis. **Kero aukštis** matuojamas nuo žemės paviršiaus iki aukščiausio taško. Pagal kero aukštį (cm) vilkdalgiai gali

būti: 1) miniatiūriniai žemi (5–20 cm); 2) žemi (21–40 cm); 3) vidutiniai (41–70 cm); 4) aukšti (71–100 cm); 5) labai aukšti (>100 cm). **Kero šakojimasis** pagal šakų skaičių (vnt.) gali būti: 1) silpnas (iki 2 vnt.), 2) vidutinis (3–4 vnt.), 3) gausus (>5 vnt.). Lapų spalvų katalogą reikia nurodyti pastabų lauke baigiant apibūdinti. **Lapų spalva** gali būti: 1) melsvai žalia; 2) žalia; 3) šviesiai žalia; 4) pilkšvai žalia; 5) blizganti; 6) matinė ir kt. (detalizuoti pastabų lauke). **Lapų rozetės apačios spalva** gali būti: 1) žalia; 2) violetinė ir kt. (detalizuoti pastabų lauke). Pagal **lapo standumą** skiriami: 1) stangrus (vertikalus); 2) pusiau stangrus (nulinksta viršūnė); 3) liaunas (lankstus, nestandus). Lapo ilgiui nustatyti matuojamas ilgiausias vilkdalgio lapas. **Lapo ilgis** (cm) gali būti: 1) iki 30 cm; 2) 31–40 cm; 3) 41–50 cm; 4) 51–60 cm; 5) 61–70 cm; 6) 71–80 cm; 7) 81–90 cm ir kt. (detalizuoti pastabų lauke). **Lapo plotis** (cm) matuojamas plačiausioje lapo vietoje. Lapai gali būti: 1) siauri (1–3 cm); 2) vidutiniai (4–5 cm); 3) platūs (>6 cm). Vilkdalgio lapalakštis – unifacialinis (modifikuotas izolateralinio tipo lapalakštis), kurio abi pusės turi vienodą anatomicinę struktūrą. **Lapalakštis** (1 pav.) gali būti plokščias ir latakiškas (vidus įlinkęs).

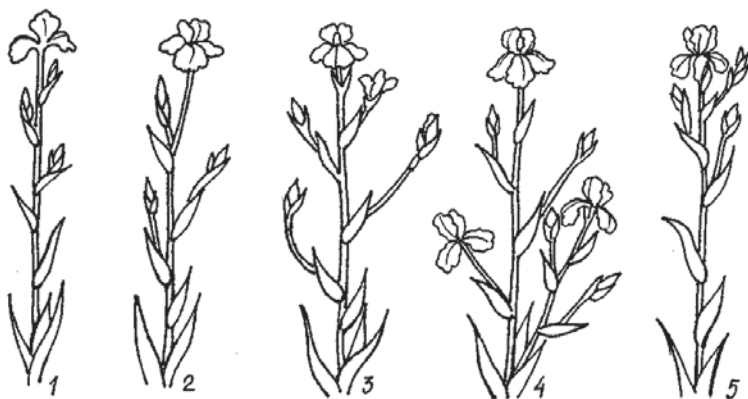

1 pav. Lapalakštis (1 – plokščias, 2 – latakiškas)

Fig. 1. The blade (1. – flat; 2. – chute)

Generatyvinė augalo dalis. Butonizacijos (žiedpumpurių krovimo) pradžia (mėn.) fiksuojama pasirodžius pirmiesiems žiedpumpuriams: 1) balandis; 2) gegužė; 3) birželis; 4) liepa ir kt. (detalizuoti pastabų lauke). **Žiedynstiebio tvirtumas**: 1) stangrus (išlaiko visus žiedus pučiant vėjui); 2) liaunas (nuo vėjo prigula prie žemės); 3) išlinkęs (išlinksta per vidurį). Vilkdalgiam būdingi kelių tipų **žiedynai** (2 pav.): 1) bekočiai; 2) trumpakočiai; 3) kandeliabriniai; 4) ilgakočiai; 5) vir-

šuje susitelkę. Pageidautina, kad žiedynstiebis būtų šakotas, o pirmas išsišakojimas – 1/3 žiedynstiebio aukštyje. Kai kurios veislės iš vieno šakniastiebio narelis išleidžia po 2–3 žiedynstiebius. Šitaip padidėja žiedų skaičius ir pailgėja žydėjimo trukmė, todėl tai didelis privalumas. Dar svarbu, ar žiedynstiebis tvirtas ir gerai išlaiko žiedus, ar yra netvirtas ir žiedų neišlaiko, išlinksta (Griniuvienė ir kt., 2004; Vaidelys, 2005). Žiedynų skaičius kere ir žiedų skaičius žiedyne nulemia augalo žydėjimo trukmę. Žiedų skaičius žiedyne (vnt.) įvairuoja: 1) 1–4 vnt.; 2) 5–7 vnt.; 3) 8–13 vnt.; 4) daugiau nei 13 vnt.

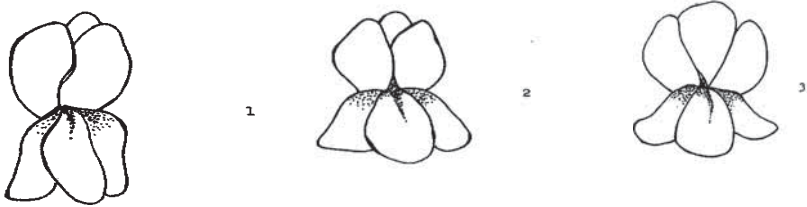

2 pav. Vilkdalgio žiedynkočio šakojimosi tipai (1 – bekočiai; 2 – trumpakočiai; 3 – kandeliabriniai; 4 – ilgakočiai; 5 – viršuje susitelkę) (Vaidelys, 2005)

Fig. 2. The branching types in raceme stems of irises (1 – stalk-less; 2 – short-stalk; 3 – form of candle-stick; 4 – long-stalk; 5 – unite on top)

Žiedynas gali žydėti iki 3 savaičių. Vienas keris gali turėti kelis žiedynus, kurie sukrauna nuo 3–4 iki 12–18 žiedų. Vienu metu gali žydėti 3–4 žiedai. Svarbu, kad jie neužstotų vieni kitų ir būtų gerai matomi. Geriausia, kai žiedkočiai ilgi ir auga į visas keturias puses kandeliabro (žvakidės) pavidalu. Vilkdalglių žiedai skiriasi žiedo dydžiu, kurį nulemia žiedo aukštis ir ypač plotis (skersmuo). **Žiedų dydis** pagal skersmenį (cm) gali būti: 1) labai smulkūs (3–5 cm); 2) smulkūs (6–12cm), 3) vidutiniai (13–17 cm), 4) stambūs (19–20 cm) ir 5) labai stambūs (21 ir daugiau cm skersmens). Viršutinių ir apatinių vainiklapių augi-

mo būdas suteikia žiedui formą ir grakštumą. Viršutiniai vainiklapiai (3 pav.) gali būti ne tik statmenai suspausti, bet ir pusiau priglausti (viršuje vos užlinkę į vidų) bei kupolu suspausti (pasipūtusiai uždarai suglausti), o apatiniai – nusvirę, pusiau nusvirę ir horizontalūs (4 pav).

3 pav. Viršutinių vainiklapių augimo būdai (1 – statmenai suspausti; 2 – pusiau suglausti; 3 – kupolu suglausti)

Fig. 3. Growth characters of the upper petals (1 – perpendicular pressed; 2 – semi pressed; 3 – dome pressed)

4 pav. Apatinių vainiklapių augimo būdai (1 – nusvirę; 2 – pusiau nusvirę; 3 – horizontalūs)

Fig. 4. Growth characters of the lower petals (1 – drooped; 2 – semi drooped; 3 – horizontal)

Vilkdalglių **vainiklapių plotis** matuojamas plačiausioje vietoje. Apatinių vainiklapių plotis (cm) kito nuo 2 iki 9 cm: 1) 2–3 cm; 2) 4–5 cm; 3) 6–9 cm, o ilgis nuo 5 iki 10 cm: 1) 5–6 cm; 2) 7–8 cm; 3) 9–10 cm. Viršutiniai vainiklapiai buvo smulkesni. Jų plotis irgi pasiskirstė į tris

grupės: 1) 1–4 cm; 2) 5–7 cm; 3) 8 cm ir daugiau. **Ilgis** kito nuo 1 iki 10 cm ir buvo irgi trijų grupių: 1) 1–3 cm; 2) 4–7 cm; 3) 8–10 cm.

Barzdotieji vilkdalgiai labai skiriasi **žiedo spalva**. Ji nurodoma trupmena: skaitiklyje – viršutinių žiedlapių spalva, vardiklyje – apatinių žiedlapių spalva. Skiriami keli žiedo spalvos tipai (Claire, 2005; Vaidelys, 2005): 1) viespalviai (*Self*) – kai visi žiedlapiai yra tos pačios (nesvarbu kokios) spalvos; 2) dvitoniai (*Bitone*) – kai viršutiniai ir apatiniai žiedlapiai yra tos pačios spalvos, tačiau skirtingo intensyvumo ar atspalvio. Viršutiniai žiedlapiai šviesesni. Atvirkštiniai dvitoniai (*Reverse Bitone*) – kai viršutiniai žiedlapiai yra tamsesni už apatinius, tačiau abeji vienos spalvos; 3) dvispalviai (*Bicolor*) – kai viršutinių ir apatinių žiedlapių spalva yra skirtinga: 3.1. *Amoena* – viršutiniai žiedlapiai visada balti, apatiniai – kitos spalvos; 3.2. *Amoena reverse* – apatiniai žiedlapiai balti, o viršutiniai – kitos spalvos; 3.3. *Variegata* – viršutiniai žiedlapiai geltoni, o apatiniai – kitos spalvos; 3.4. *Neglecta* – vieni žiedlapiai melsvi, o kiti – violetiniai; 4) apvadėliniai (*Plicata*) – kai visų žiedlapių pakraščeliuose yra siauresni ar platesni kitos negu pagrindinė žiedlapio spalva ar atspalvis apvadėliai, dryžuotumas ar taškuotumas; 5) pasteliniai (*Blend*) – kai visuose žiedlapiuose einama iš vieno atspalvio į kitą, nors spalva yra viena ar tik dvi labai gretimos spalvos. Pavyko išskirti per **14 žiedo spalvos grupių**: 1) balta; 2) geltona; 3) žalia; 4) žydra; 5) mėlyna; 6) violetinė; 7) raudonai-violetinė; 8) oranžinė; 9) rožinė; 10) raudona; 11) juoda; 12) ruda; 13) bronzinė ir kt. (detalizuoti pastabų lauke). **Viršutiniai vainiklapiai pagal spalvą** gali priklausyti vienai iš penkių grupių: 1) vienspalvis; 2) dvispalvis; 3) su dėme; 4) su viespalviu apvadu; 5) su margu apvadu, o **apatiniai** – vienai iš šešių grupių: 1) vienspalvis; 2) dvispalvis; 3) su dėme; 4) su taškeliais; 5) su brūkšneliais; 6) su apvadu. **Apatinių vainiklapių išilginių gyslų išreikštumas** gali priklausyti vienam iš keturių tipų: 1) gyslų nematyti; 2) gyslos matyti mažiau kaip pusėje vainiklapio; 3) gyslos matyti pusėje vainiklapio; 4) gyslos matyti daugiau kaip pusėje vainiklapio. Apibūdinant vilkdalgius būtina atkreipti dėmesį į vainiklapių paviršiaus tekstūrą, kuri gali būti vieno iš 8 tipų: 1) liauni; 2) stangrūs; 3) blizgantys; 4) matiniai; 5) šilkiniai; 6) aksominiai; 7) klostyti; 8) lygūs. Vainiklapių kraštas gali būti: 1) nusmailėjęs; 2) apvaliai ovališkas; 3) lygus; 4) karpytas; 5) šerkšnotas; 6) smulkiai rauktas; 7) stambiai rauktas;

8) išilgai raukšlėtas. Barzdelės spalva, priklausomai nuo veislės, gali būti siaura arba plati ir vienos iš **17 spalvos grupių**: 1) balta; 2) balta su geltonais galiukais; 3) melsvai balta su geltonais galiukais; 4) pusė barzdelės balta, o kita pusė – melsvai balta; 5) pusė barzdelės geltona, o kita pusė – balta; 6) žalsvai geltona; 7) geltona; 8) oranžinė; 9) geltona su violetiniais galiukais; 10) pusė barzdelės šviesiai melsvai violetinė, o kita pusė – purvinai geltona; 11) tamsiai geltona su violetiniais dryžiais per vidurį; 12) oranžinė su rudomis juostomis ar brūkšniais per vidurį; 13) žydra; 14) raudona; 15) tamsiai mėlyna; 16) tamsiai violetinė; kitos spalvos (pažymėti pastabų lauke). Vienas iš barzdotųjų vilkdalgių veislių skiriamųjų požymių yra **žiedų kvapas**: 1) nekvepia; 2) silpnas malonus; 3) silpnas nemalonus; 4) stiprus malonus; 5) stiprus nemalonus; taip pat **žydėjimo trukmė dienomis**: 1) trumpalaikė, 8–10 dienų; 2) vidutinė, 11–14 dienų; 3) ilgalaikė, 15–17 dienų. Įvertinus barzdotųjų vilkdalgių vegetatyvinę ir generatyvinę dalis, patikslinama šios sodinės vilkdalgių grupės klasė, kuriai priskirtina aprašomoji veislė pagal Amerikos vilkdalgių draugijos (*The American Iris Society*) sudarytą klasifikaciją: 1) Miniatiūriniai nykštukiniai barzdotieji (*MDB – Miniature Dwarf Bearded*) vilkdalgiai yra patys smulkiausi, jų stiebas yra nuo 5 iki 20 cm aukščio. Šio pogrupio vilkdalgiai žydi anksčiausiai, gegužės pradžioje. Ant stiebo vienas žiedas, retai du. 2) Standartiniai (tikrieji) nykštukiniai barzdotieji (*SDB – Standart Dwarf Bearded*) vilkdalgiai yra nuo 21 iki 40 cm aukščio, įvairiaspalviais, labai švarių spalvų 2-3 žiedais. Žydi gegužės pirmoje pusėje. 3) Vidutiniai barzdotieji (*IB – Intermediate Bearded*) vilkdalgiai užaugina iki 70 cm aukščio ir gana šakotą žiedynstiebį su 7,5–12,5 cm skersmens žiedais. Žydi gegužės antroje pusėje – birželio pradžioje. 4) Bordiūriniai barzdotieji (*BB – Border Bearded*) vilkdalgiai yra panašūs į šeštojo pogrupio (TB) augalus, tik mažesni (užauga iki 70 cm) ir smulkesniais, garbanotais žiedlapiais žiedais, pražystančias kartu su TB vilkdalgiais (nuo birželio pradžios iki pabaigos). 5) Miniatiūriniai aukštieji barzdotieji (*MTB – Miniature Tall Bearded*) vilkdalgiai yra 40–60 cm aukščio, nedideliais, 5–7 cm skersmens žiedais ant plonoko, bet stangraus stiebo. MTB vilkdalgiai žydi kartu su BB ir TB klasės vilkdalgiais, birželio mėnesį. 6) Aukštieji barzdotieji (*TB – Tall Bearded*) dar kitaip vadinami standartiniais aukštaūgiais barzdotaisiais (*STB – Standart Tall Bearded*)

vilkdalgiais, kurių aukštis – 70–102 cm. Jų žiedynstiebis šakojasi viršuje su žydinčių ir besiskleidžiančių pumpurų gausa. Žiedų skersmuo viršija 7,5 cm. Žydi nuo birželio pradžios iki pabaigos.

APIBENDRINIMAS

Barzdotųjų vilkdalgių sodinės grupės veislių apibūdinimo aprašą sudaro augalo vegetatyvinės ir generatyvinės augalo dalių vertinimas. Vegetatyvinei augalo daliai aprašyti tinkamiausi parametrai yra kero aukštis, kero šakojimasis pagal šakų skaičių, lapų spalva, standumas, ilgis, plotis, lapalakštis ir lapų apačios spalva. Generatyvinei augalo daliai vertinti tinkamiausi šie parametrai: butonizacijos pradžia, žiedynstiebio tvirtumas, žiedyno tipas, žiedų skaičius žiedyne, žiedo skersmuo, viršutinių ir apatinių vainiklapių augimo būdas, ilgis ir plotis, žiedo spalvos tipas ir spalvos grupė, apatinių ir viršutinių vainiklapių spalva, morfologija, pakraštys, apatinių vainiklapių gyslotumas, žiedų kvapnumas ir žydėjimo trukmė. Tikimės, kad minėtas aprašas padės aprašyti ir lietuviškas vilkdalgių veisles, priskiriamas barzdotųjų vilkdalgių sodinei grupei.

LITERATŪRA

Augalų nacionalinių genolinių išteklių įstatymas ir poįstatyminiai aktai. 2004. Vilnius, 111 p.

BAGDONAITĖ, A.; GALINIS, V.; JANKEVIČIENĖ, R.; LEKAVIČIUS, A., NATKEVIČAITĖ-IVANUKIENĖ, M., PIPINYS, J.; PURVINAS, E.; RIBOKAITĖ, R.; SNARSKIS, P.; STANCEVIČIUS, A.; ŠARKINIENĖ, I. 1963. *Lietuvos TSR Flora.* T. II. Vilnius, p. 714.

BLAIRE, A. 2005. *Iris: a gardener's encyclopaedia.* Portland, Oregon, 580 p.

DAINAUSKAITĖ, D.; INDRIŠIŪNAITĖ, G. 2004. Investigation of herbaceous ornamental plants of genetic resources in the Botanical Garden of Vilnius University. *Acta Horticulture*, Vol. 651, p. 161–164.

DAPKŪNIENĖ, S.; ŠTUKĖNIENĖ, G.; JUODKAITĖ, R. 2009. Lietuviškos gėlės priemiesčiuose. *Priemiesčio miškų, rekreacinių ir agrarinių teritorijų želdynų ir želdinių tvarkymas ir apsauga: mokslinių straipsnių rinkinys.* Vilnius, p. 36–39.

Descriptors for Allium (Allium spp.). 2001. International Plant Genetic Resources Institute, Rome, Italy; European Cooperative Programme for Crop Genetic

Resources Networks (ECP/GR), Asian Vegetable Research and Development Center, Taiwan, 41 p.

Developing crop descriptor lists. Guidelines for developers. 2007. *Bioversity Technical Bulletin*, No. 13, p. 71.

TREHAME, P.; BRICKELL, C. D.; BAUM, B. R.; HETTERSCHIED, W. L. A.; LESLIE, A. C.; McNEILL, J.; SPONGBERG, S. A.; VRUGMAN, F. 1995. *International code of nomenclature for cultivated plants*. Wimborne (UK), 175 p.

GRINUVIENĖ, O.; ŽIGARIENĖ, D. 2004. Barzdotieji vilkdalgiai. *Gėlių spalvos*, Nr. 23, p. 4–29.

LINNEGAR, S.; HEWITT, J. 2008. *Iris*. UK: Royal Horticultural Society, 96 p.

VAIDELYS, J. 2005. *Dekoratyviųjų žolinių augalų fenologinių stebėjimų, biometrinių matavimų ir sortimento sudarymo metodika*. Mastaičiai, 83 p.

Мамаева, Н. А. 2008. Сравнительный анализ морфологических и биологических признаков сортов садовых бородатых ирисов (секция *Iris*, рода *Iris* L.). *Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата биологических наук*, Москва, 23 с.

РОДИОНЕНКО, Г. И. 1988. *Об ирисах*. Ленинград, 286 с.

CHARACTERIZATION DESCRIPTORS OF BEARDED IRISES ARE ONE OF PLANT GENETIC RESOURCES DOCUMENTS

S. Dapkūnienė, J. Vaidelys, L. Buividavičienė, G. Štukėnienė, R. Juodkaitė,
O. Motiejūnaitė

Summary

Lithuanian cultivars of bearded irises are created by Petras Balčikonis, Jonas Auksuolis Liutkevičius, Jonas Tarvidas, Gintaras Klimaitis, Algirdas Gražys, Ona Griniuvienė and Dalia Žigarienė. Totally all cultivars of bearded irises were assessed and have a big variety of its morphological characteristics. The characterization descriptors of bearded irises for diagnostic purpose to describe the irises are presented in this article.

Key words: Iris, bearded irises, characterization descriptors.